

HIETANIEMI FRISKOLEFÖRENING
Organisationsnummer: 8976010887

2024-05-27

1 (23)

Dnr- SI 2023:10114

Beslut

efter planerad kvalitetsgranskning vid Hietaniemi
Friskoleförening i Övertorneå kommun

Inledning

Skolinspektionen har med stöd i 26 kap. 19-20 §§ skollagen (2010:800) genomfört en kvalitetsgranskning på *Hietaniemi Friskoleförening* avseende verksamhetens kvalitet i förhållande till mål och andra riktlinjer. Kvalitetsgranskning ska belysa hur väl skolorna klarar sitt uppdrag att ge varje elev förutsättningar att nå de nationella målen. Målen och riktlinjerna framgår framför allt av den läroplan och de kursplaner eller motsvarande styrdokument som gäller för utbildningen samt av skollagens bestämmelser om huvudmannens styrning och stöd.

Läsanvisning

Skolinspektionen bedömer skolans arbetssätt inom fyra områden samt huvudmannens styrning och stöd inom det femte området. Inom varje område bedöms om skolan uppfyller Skolinspektionens kvalitetskriterier i hög utsträckning, i flera delar eller i låg utsträckning. Om en skola bedöms uppfylla kvalitetskriterierna i låg utsträckning eller i flera delar anger Skolinspektionen ett utvecklingsområde. En skriftlig redovisning av åtgärder begärs också av skolan. Om en skola bedöms uppfylla kriterierna i hög utsträckning begär inte Skolinspektionen någon redovisning men kan ge framåtsyftande kommentarer i beslutet.

Beslut:

Skolinspektionen bedömer att kvalitetskriterierna uppfylls vid *Hietaniemi Friskoleförening* i följande utsträckning:

Rektors ledarskap

Rektorn leder och styr i flera delar skolans utveckling, men utvecklingsområden finns.

Ett utvecklingsarbete behöver inledas inom följande del:

- Rektorn behöver organisera arbetet så att lärarna har tid för att samverka kring undervisningen och skapa samsyn runt gemensamma arbets- och förhållningssätt.

Undervisning

Undervisningen främjar i flera delar elevernas möjligheter att nå läroplanens mål avseende kunskaper och värden, men utvecklingsområden finns.

Ett utvecklingsarbete behöver inledas inom följande del:

- Rektorn och lärarna behöver arbeta för att skapa en tydligare struktur i undervisningen där lektionernas syfte och mål tydliggörs för eleverna och där lektionerna också avslutas på ett genomtänkt sätt.

Trygghet och studiero

Skolan arbetar i hög utsträckning för att utbildningen ska präglas av trygghet och studiero så att eleverna kan ägna sig åt skolarbete.

Bedömning och betygssättning

Förutsättningar för att säkerställa likvärdigheten i omdömen och betyg ges i flera delar, men utvecklingsområden finns.

Ett utvecklingsarbete behöver inledas inom följande del:

- Rektorn behöver ta ett tydligare ansvar för att säkerställa likvärdigheten i lärarnas bedömning och betygsättning genom att ge lärarna förutsättningar att samverka med andra lärare i frågor gällande bedömning och betygsättning.

Huvudmannens styrning och stöd

Huvudmannen stödjer i flera delar skolenhetens arbete med att ge eleverna en god och likvärdig utbildning, men utvecklingsområden finns.

Ett utvecklingsarbete behöver inledas inom följande del:

- Huvudmannen behöver utveckla arbetet med att göra självständiga bedömningar av verksamheten och förtydliga ansvarsfördelning mellan huvudman och skolenhet.

Uppföljning

Huvudmannen ska senast den **2024-01-24** redovisa till Skolinspektionen vilka förbättringsåtgärder som vidtagits utifrån de identifierade utvecklingsområdena.

Redovisningen skickas via e-post, till skolinspektionen.umea@skolinspektionen.se, eller per post till, Skolinspektionen, Skolinspektionen, Box 3177 903 04 Umeå. Hänvisa till Skolinspektionens diarienummer för granskningen (dnr SI 2023:10114) i de handlingar som sänds in.

Skolinspektionens bedömning

Nedan redovisas Skolinspektionens bedömning för respektive område.

Rektors ledarskap

Författningsstöd

1 kap. 5 §, 2 kap. 9-10 och 34 §§, 4 kap. 4-6 §§ skollagen

Lgr22, 1 Skolans värdegrund och uppdrag, En likvärdig utbildning, Skolans uppdrag, Varje skolas utveckling, 2.1 Normer och värden, 2.3 Elevernas ansvar och inflytande, 2.6 Skolan och omvärlden, 2.8 Rektorns ansvar

Skolinspektionen bedömer följande: Rektorn på Hietaniemi Friskola leder och styr i flera delar skolans utveckling, men utvecklingsområden finns. Nedan följer Skolinspektionens motivering till bedömningen utifrån vad som framkommit vid intervjuer med rektorn, lärare och elevhälsa samt inkommen dokumentation.

Rektors uppföljning och analys

Rektorn på Hietaniemi friskola har en mycket god nulägesbild och följer aktivt upp och analyserar verksamheten, han deltar i skolverksamheten och är högst delaktig i undervisning och utbildningen i stort. På skolan sitter rektorn och lärarna tillsammans i ett gemensamt arbetsrum och principen är att dörren så ofta som möjligt är öppen. I intervjuer med elever framgår att de kan komma till arbetsrummet med frågor och de äldre eleverna har bestämda tider då de är välkomna till arbetsrummet för att dricka kaffe. Rektorn får utöver närheten till verksamheten en nulägesbild av skolan genom medarbetarsamtal, elevrådsmöten och den varje vecka återkommande konferenstiden. På denna tid är elevernas måluppfyllelse en stående punkt och om det framkommer utmaningar som behöver åtgärdas diskuterar rektorn dessa med försteläraren och specialpedagogen. För att få en bild av undervisningens genomförande gör rektorn samt försteläraren återkommande lektionsobservationer. Eleverna på skolan fyller även varje termin i en enkät om skolan och i samband med utvecklingssamtalen besvarar eleverna en enkät med frågor om hur de trivs.

Rektorn bedriver ett väl utvecklat uppföljnings- och analysarbete. Arbetet görs i flera steg där arbetslagen, elevhälsan och rektorn följer upp, diskuterar och analyserar elevernas måluppfyllelse och skolans värdegrundsarbete. I detta arbete har rektorn sett att samhällsorienterande ämnen verkar svåra och förklarar detta med ämnenas karaktär som innebär en stor mängd text. Det gör att ämnena blir svåra för elever med svagare läsförmåga, något man på skolan arbetar med. Av granskningen framgår emellertid att rektorn i sin uppföljning av exempelvis måluppfyllelse inte följer upp och analyserar skillnader och likheter utifrån kön.

Rektors förbättringsarbete

Rektorn driver ett aktivt arbete för att fördela resurser och skapa bra förutsättningar, men framtagna utvecklingsområden saknar ofta tydliga mål. Utifrån analysen i kvalitetsarbetet tar styrelsen, rektorn och personalen fram olika utvecklingsområden att arbeta med på skolan. De tar dels fram utvecklingsområden för de olika stadierna, dels utvecklingsområden som är skolövergripande. Utvecklingsområden för stadierna är lärarna i de olika arbetslagen delaktiga i att formulera.

Under läsåret har läsning varit ett gemensamt tema och utvecklingsområde för samtliga årskurser, men det kan skilja sig åt mellan klasserna hur lärarna har valt att arbeta med temat. Det kan ske i samarbete med olika instanser, bland annat i samarbete med biblioteket i Övertorneå. Utvecklingsområdena saknar dock ofta tydliga mål, någonting som gör det svårt att följa upp och utvärdera de insatser som genomförs. Ibland saknas även någon utsedd person som ansvarar för genomförande och uppföljning. Resultatet av insatserna kan i vissa fall följas upp genom de kartläggningar som skolan redan gör i de yngre åldrarna men det saknas överlag en plan för hur arbetet med utvecklingsområdena ska utvärderas. Skolövergripande utvecklingsområde är exempelvis äventyrspedagogik som beskrivs som en långvarig satsning för att profilera skolan. Lärarna beskriver äventyrspedagogik som ett sätt att öka lusten att lära för eleverna genom att erbjuda undervisning på ett varierat sätt, bland annat utomhus. Utvecklingsområdet äventyrspedagogik är styrt från styrelsens sida. Flera i personalen har vidareutbildats inom arbetssättet och har ett visst ansvar för att det genomförs.

Av granskningen framgår att rektorn är lyhörd när personalen identifierar förändringsbehov och bedriver ett aktivt arbete med att fördela resurser för att skapa bra förutsättningar på skolan. Ett exempel är arbetet med lokaler där rektorn, utifrån analys av elevernas behov av studiero, inför läsåret ändrat om så att de yngre eleverna fått lokaler i en mer avskild del av skolan. Ett annat exempel på rektorns arbete med fördelning av resurser är att rektorn utifrån elevernas behov ändrat klassammansättning på både mellanstadiet och högstadiet och sett till att årskurs 4 och årskurs 7 fått vara mindre grupper. Rektorn arbetar även aktivt med lärarnas kompetensutveckling. Exempelvis studerar en lärare deltid för att bli specialpedagog.

Jämställdhetsarbete

Det jämställdhetsarbete som görs bland eleverna på skolan kommer utifrån enskilda lärares initiativ och granskningen visar att det saknas ett jämställdhetsarbete styrt av rektorn. Personal och rektor på Hietaniemi friskola är måna om att alla elever ska få vara sig själva. Det är en del i den så kallade "HF-andan" som beskrivs nedan. Skolan

har ett rykte om sig att vara välkomnande mot elever som haft svårt att passa in i andra skolor, ett rykte de värnar om och som skolan arbetar aktivt för att behålla. En del i detta arbete är så kallade elevsamtal där eleven en gång under läsåret får välja en i personalen att prata med om frågor som rör värdegrund och trivsel, vilket även kan anses utgöra en del av ett jämställdhetsarbete. Exempelvis utgår en lärare från ett material om konflikthantering och relationskunskap där bland annat frågor om kön, könsidentitet och könsroller diskuteras. Det jämställdhetsarbete som görs bland eleverna på skolan kommer dock utifrån enskilda lärares initiativ. Det saknas ett jämställdhetsarbete styrt av rektorn för att säkerställa att alla elever ges samma förutsättningar oberoende av könstillhörighet. I intervjuer med elever framkommer att de upplever att det är skillnad mellan könen. Exempelvis uppger elever på mellanstadiet att killarna tar över klubbor och hockeyplanen när tjejer börjat spela. Det saknas verktyg för att ta reda på om det är jämställt och hur personalen arbetar med dessa frågor. Rektorn analyserar inte måluppfyllelse eller värdegrundsarbetet på skolan utifrån kön och säkerställer inte vid exempelvis medarbetarsamtalen hur personalen arbetar med dessa frågor.

Ledning och organisation

Granskningen visar att skolans arbets- och förhållningssätt är tydliga och tillämpas av personalen. Rektorn har skapat ett system på skolenheten och samlat dokument om förhållningssätt gällande exempelvis frånvarorapportering och kränkande behandling i en pärm. Alla i personalen ska årligen signera att de tagit del av den informationen. Det möjliggör för rektorn och styrelsen att säkerställa att alla lärare är uppdaterade om de förhållningssätt som gäller på skolan. Vidare har rektorn ett huvudansvar när nya lärare introduceras där han fungerar som en slags mentor och stöttar nya lärare utifrån deras behov. Rektorn hjälper även till med att skapa kontakter med mer erfarna lärare för möjlighet till att få tips och ställa frågor. Exempelvis har han ordnat så att en lärare som undervisar i naturorienterande ämnen fått kontakt med en nu pensionerad kollega. Det framgår i intervjuer med lärare och rektorn att även om rutiner tydliggjorts är förhållningssätten som tillämpas i praktiken personbundna till rektorn. Om lärare stöter på något problem blir rektorn oftast ett mellansteg som hänvisar eller vidarebefordrar information istället för att läraren direkt kontaktar ansvarig funktion.

Granskningen visar att lärarna till viss del har goda förutsättningar att samverka. Alla lärare sitter i samma arbetsrum tillsammans med rektorn vilket möjliggör och bidrar till ett klimat av spontan samverkan. Det framgår emellertid att samverkan tenderar att vara av informell karaktär. Formella former för samverkan är i första hand konferenstiden, där lärare och rektor sitter tillsammans och diskuterar aktuella frågor.

Det framgår av granskningen att de lärare som undervisar i enstaka ämnen, det är ett flertal, inte deltar på det gemensamma mötet utan istället får tillgång till informationen som avhandlas via protokoll. Detsamma gäller för personalen i elevhälsoteamet. Det saknas på skolan förutsättningar för strukturerade möjligheter till samverkan mellan lärare och mellan lärare och elevhälsa. Det saknas även förutsättningar för regelbundna möten för elevhälsoteamets förebyggande och främjande hälsoarbete och i nuläget kallas elevhälsans funktioner in till möten vid behov.

Identifierat utvecklingsområde

I syfte att ytterligare höja verksamhetens kvalitet inom området bedömer Skolinspektionen att ett utvecklingsarbete behöver inledas inom följande del:

- Rektorn behöver organisera arbetet så att lärarna har tid för att samverka kring undervisningen och skapa samsyn runt gemensamma arbets- och förhållningssätt.

Motiveringen till utvecklingsområdet är att även om det finns informella tillfällen och tid för konferens på skolan, så deltar inte alla i dem. Lärare som undervisar i enskilda ämnen och personal från elevhälsan görs därför inte delaktiga i skolans utvecklingsarbete och riskerar missa viktig information om eleverna.

En viktig ledningsuppgift är enligt Skolverket att organisera verksamheten så att lärarsamarbete gynnas eftersom det är en viktig förutsättning för lärares professionella utveckling och lärande. Rektorn behöver ha en helhetssyn kring skolans utvecklingsarbete, så att alla kompetenser som behövs finns med i arbetet. Det handlar också om att lärarna kontinuerligt avsätter utvecklingstid och ser till att det är elevernas utveckling som är i fokus vid sådana möten. För att det ska kunna ske är det viktigt att rektorn ger lärarna rätt förutsättningar för att kunna samverka med varandra.

Även elevhälsans arbete ska bedrivas i samverkan med lärare och övrig personal i skolan. Det är viktigt att det finns former och förutsättningar för förebyggande informationsutbyte och dialog mellan undervisande lärare och elevhälsan, innan svårigheter för en elev uppstår. Elevhälsans arbete ska bedrivas på individ-, grupp- och skolenhetsnivå. Det innebär att insatserna ska riktas till såväl enskilda elever som till grupper av elever och till skolan i dess helhet.

Forskning visar att framgångsrika skolor kännetecknas av att det finns en funktionell organisering av lärarnas arbete där de kan samarbeta avseende undervisningen. Rektorn bör därför leda arbetet med att skapa en organisation med tydliga och kända

arbets- och förhållningssätt, där mandat, roller och ansvar är tydliggjorda och kända och där syfte med olika typer av forum också är tydligt. Det behöver också finnas tydliga mötesstrukturer med innehåll som fokuserar på att förbättra undervisningspraktikerna för skolans alla lärare men också möjligheter för lärare och elevhälsa att samverka för att bäst utforma undervisningen så att den kommer alla elever tillgodo.

Skolinspektionen rekommenderar rektorn att komplettera eller förändra nuvarande mötesstruktur så att även lärare som undervisar i enskilda ämnen och personal från elevhälsan har förutsättningar för att samverka.

Undervisning

Författningsstöd

1 kap. 4 §, 3 kap. 2 och 5 §§, 4 kap. 9 § skollagen

5 kap. 2 § skolförordningen

Lgr22, 1 Skolans värdegrund och uppdrag, En likvärdig utbildning, Rättigheter och skyldigheter, 2.1 Normer och värden, 2.2 Kunskaper, 2.3 Elevernas ansvar och inflytande, 5 Kursplaner

Skolinspektionen bedömer följande: Undervisningen främjar i flera delar elevernas möjligheter att nå läroplanens mål avseende kunskaper och värden, men utvecklingsområden finns. Nedan följer Skolinspektionens närmare motivering till bedömningen utifrån vad som framkommit vid intervjuer, observationer och dokumentstudier.

Varierad och stimulerande undervisning

Undervisningen på Hietaniemi friskola innehåller en variation och växling mellan olika arbetssätt och arbetsuppgifter. Undervisningen bedrivs med olika metoder och enskilt arbete varieras med grupparbete och undervisning i helklass. En del i att skapa variation i undervisningen är skolans fokus på äventyrspedagogik som ett sätt att göra lärandet spännande och varierat genom att exempelvis ha lektioner utomhus. Utöver detta arbetar lärarna i den ordinarie undervisningen med variation anpassat efter elevernas ålder. Exempelvis arbetar eleverna på lågstadiet temabaserat och eleverna på högstadiet arbetar med interaktiva föreläsningar.

Granskningen visar att eleverna ges ett aktivt lärarstöd, där läraren i stor utsträckning hjälper och leder eleverna framåt i sitt skolarbete. Under lektionerna är lärarna aktiva i att stötta och hjälpa eleverna. Inom lärarkollegiet pågår det ett arbete kring hur de motiverar elever där elever med återkommande bristande engagemang uppmärksammas särskilt.

Anpassning av innehåll och arbetssätt

Granskningen visar att skolan bedriver ett medvetet arbete med att anpassa undervisningen efter elevgrupperna men inte riktigt lyckas utmana de elever som kommit längre. Förutsättningarna på skolan för att alla elever ska synas och få undervisning på sin nivå är enligt lärarna goda. Elevgrupperna är små vilket gör att lärarna hinner med att anpassa för eleverna. Att undervisningen görs i B-form möjliggör för lärarna att vara flexibla.

Det framgår av granskningen att det på skolan är en stor andel elever som har behov av olika anpassningar för att uppnå målen med utbildningen och stor del av arbetet som görs är riktat mot dessa elever. Däremot har man inte samma arbete med anpassningar för elever som behöver utmanas. Visserligen finns det på skolan olika nivåer i läroböckerna i engelska och matematik, men det framgår att elever som exempelvis snabbt blir klara med ordinarie uppgifter inte utmanas. Istället kan de få göra någon aktivitet som inte är kopplad till det aktuella ämnet som att läsa böcker på svenska under en lektion i engelska eller sluta lektionen tidigare.

Självförtroende, motivation, förväntning

Av granskningen framkommer att lärarna genomgående har höga förväntningar på eleverna samt att lärarna aktivt arbetar med att stärka elevernas motivation och engagemang. Lärarna berättar att de arbetar mycket med att skapa motivation samt tilltro till sin egen förmåga hos eleverna. Ett exempel är att stärka elevernas självförtroende genom att på olika sätt synliggöra vad eleverna lärt sig. I intervjuer säger eleverna att lärarnas förväntningar på eleverna är "lagom". Eleverna utmanas med andra ord efter sin förmåga men blir inte allt för pressade av för höga krav. Lärarna på skolan berättar att de tidigt jobbar med muntlig framställning som ett sätt att stärka elevernas självförtroende. Eleverna får på så sätt tidigt träna på att redovisa sina arbeten och blir snabbt vana och bekväma. Arbetet med redovisningar är förutom att stärka självförtroendet hos eleverna också ett sätt för lärarna att motivera. Elevernas arbete synliggörs och de får direkt användning av det de åstadkommit.

Metoder för planering och utvärdering av undervisningen med eleverna

Granskningen visar att skolan arbetar med delaktighet, ansvar och inflytande i undervisningen. Däremot är eleverna inte lika involverade i utvärdering av undervisningen. Eleverna har klass- och elevråd, vilket ger eleverna möjlighet att påverka sin undervisning och arbetsmiljö. Eleverna får även i det vardagliga arbetet komma med synpunkter och förslag. Eleverna kan exempelvis få välja på om de vill arbeta ensamma eller i grupp. De kan även få välja redovisningssätt, exempelvis om de

vill genomföra prov, redovisa muntligt eller göra en skrivuppgift. Under Skolinspektionens observationer framgår även att eleverna görs delaktiga genom att få välja i undervisningssituationen. Exempelvis att eleverna i årskurs 1-3 får välja var de vill sitta när de ska ha enskilt arbete och eleverna i årskurs 7 individuellt får välja om de vill svara på frågor på datorn eller på en utskriven stencil. Vid intervjuer med skolans elever framkommer dock att upplevelsen av inflytande varierar. De flesta elever svarar att de får vara med och påverka, men några uppger att de aldrig får tycka till. Även Skolenkäten visar att det finns en variation. Enkäten indikerar att elever på högstadiet upplever att de inte får påverka lektionerna. Utöver den trivselenkät som eleverna svarar på finns inget samlat arbete med att utvärdera undervisningen. Eleverna får överlag inte utvärdera lektioner eller arbetsområden även om undantag finns. Ett positivt exempel som framkommer i granskningen är textilslöjd där eleverna efter genomförd lektion får reflektera över hur arbetet på lektionen fungerat.

Strukturerad undervisning

Granskningen visar att undervisningen till viss del är strukturerad, med intresseväckande inledningar, logiskt flöde i uppgifter och sammanhang i genomgångar, men att lektionerna saknar ett tydligt avslut och att undervisningens syfte och mål sällan tydliggörs för eleverna. I dokument som huvudmannen redovisat i samband med Skolinspektionens granskning framkommer att det är en liten andel av undervisande personal som har lärarlegitimation och att andelen undervisande personal som saknar behörighet är hög. Granskningen visar även att lärarnas arbete med struktur i undervisningen kommit olika långt på skolan och att det skolgemensamma arbetet med undervisningens struktur till stor del är av informell karaktär. Av granskningen framgår att lärarna ofta för informella samtal i lärarrummet om olika strategier för att skapa strukturer som är gynnsamma för eleverna. Det framkommer att det på lågstadiet och mellanstadiet finns ett visst informellt arbete kring struktur där skolans förstelärare är drivande. Exempel på detta är att elever i årskurs 1-3 återsamlas i "samlingsringen" i slutet av lektionen. Eleverna får kort berätta vad de gjort under lektionen och läraren sammanfattar vad de arbetat med. Det saknas liknande och åldersanpassat arbete med tydlig inledning och tydligt avslut på högstadiets lektioner. Vid flera lektioner som Skolinspektionen observerade avslutades lektionen abrupt utan någon sammanfattning eller plan framåt.

Lektionernas mål och syfte tydliggörs för eleverna på olika sätt och sker i olika utsträckning. Några lärare förmedlar syftet under lektionens gång eller inför ett arbetsområde medan andra lärare inte nämner det alls. Det kan exempelvis vara att läraren förklarar den vardagliga nyttan med undervisningen. Lärare uppger i intervjuer

att de i planeringen av undervisningen själva gör klart för sig vilka delar av läroplanen de undervisar utifrån men att det inte är något de förmedlar till eleverna.

Identifierat utvecklingsområde

I syfte att ytterligare höja verksamhetens kvalitet inom området bedömer Skolinspektionen att ett utvecklingsarbete behöver inledas inom följande del:

- Rektorn och lärarna behöver arbeta för att skapa en tydligare struktur i undervisningen där lektionernas syfte och mål tydliggörs för eleverna och där lektionerna också avslutas på ett genomtänkt sätt.

Motiveringen till utvecklingsområdet är undervisningens syfte och mål sällan framgår och att lektionerna ibland inte har någon tydlig avslutning. Det pågår ett visst arbete för att skapa en tydligare struktur i undervisningen, men lärarna har kommit olika långt i att implementera ett sådant arbetssätt

Forskning visar att en viktig del i framgångsrik undervisning är att läraren ser till att det finns en struktur på lektionerna, som innefattar introduktion, genomförande och en uppföljande avslutning. En lärares introduktion under en lektion skiljer sig givetvis beroende på om lektionen innebär en start av ett nytt arbetsområde eller om lektionen befinner sig mitt i ett arbetsområde. Någon form av introduktion inför varje lektionsstart behövs dock för att tydliggöra för eleverna vad de förväntas lära sig under lektionen samt kan underlätta för dem att bli motiverade att arbeta under lektionen.

När det gäller syftet med lektionen och hur det relaterar till ingående moment/aktiviteter är det viktigt att läraren inte bara har tydliggjort syftet för sig själv. Syftet måste också vara tydligt för eleverna. Syftet ska också vara tydligt genom val av innehåll och arbetssätt under lektionen. Det är dock rimligt att det emellanåt förekommer lektioner i ett ämne där syftet inte tydliggörs under den specifika lektionen. Det är till exempel rimligt att det förekommer lektioner där eleverna fortsätter ett arbete som introducerats vid en tidigare lektion, och som eleverna ska slutföra en efterföljande lektion.

På motsvarande sätt behöver varje lektion få en avslutning. Även en avslutning kan genomföras på olika sätt. Syftet med avslutningen är att läraren i sammanfattar undervisningens olika delar och relaterar eller återknyter till syftet med lektionen/arbetsområdet för att innehållet ska uppfattas som meningsfullt för eleverna och för att eleverna ska vara medvetna om var de befinner sig i sitt lärande.

Skolinspektionen rekommenderar därför att lärarna på skolenheten utvecklar ett arbete kring struktur och tydlighet under lektioner. En del av arbetet gäller

avslutningar på lektionerna och en annan del är att tydliggöra syftet med undervisningen på ett för eleverna anpassat och för åldern förståeligt sätt. Förslagsvis konkretiserar lärarna tillsammans hur arbetet med avslutningar och att tydliggöra syfte kan genomföras och sprider de goda exempel som finns inom kollegiet. Arbetet med struktur och tydlighet är särskilt viktigt då så stor andel av lärarna saknar lärarlegitimation och behörighet.

Trygghet och studiero

Författningsstöd

3 kap. 2 §, 5 kap. 3 och 5 §§, 6 kap. 6-7 §§ skollagen

Lgr22, 1 Skolans värdegrund och uppdrag, Grundläggande värden, Förståelse och medmänsklighet, 2.1 Normer och värden, 2.2 Kunskaper, 2.3 Elevernas ansvar och inflytande, 2.8 Rektorns ansvar

Skolinspektionen bedömer följande: Skolan arbetar i hög utsträckning för att utbildningen ska präglas av trygghet och studiero så att eleverna kan ägna sig åt skolarbete. Nedan följer Skolinspektionens motivering till bedömningen utifrån vad som framkommit vid intervjuer, observationer och dokumentstudier.

Studiero och lugn miljö

Det bedrivs ett aktivt arbete på skolenheten för att skapa studiero. En viktig del av arbetet är ovan nämnda arbete med fördelning av skolans resurser. Rektorn gör förändringar med lokaler, scheman och fördelning av personal beroende på elevgruppernas behov. Detta aktiva arbete främjar studieron, exempelvis har årskurs 1-3 klassrum i en avskild del av skolan för att slippa störas av att andra elever passerar utanför. I klassrummen har lärarna arbetat med lärmiljöer utifrån klassens behov och ålder. Exempelvis har lärarna arbetat med placeringar i klassrummen och olika avskärmningar. I årskurs 1-3 har lärarna arbetat med olika stationer i och i anslutning till klassrummet där eleverna ibland själva kan välja plats efter behov.

Granskningen visar att det överlag är god studiero på lektionerna. I intervjuer med elever framkommer dock att det kan variera mellan olika lektioner och lärare där bra lektionsstruktur och genomgångar innebär mindre stök. Det finns på skolenheten ingen dokumenterad åtgärdstrappa för arbetet med studiero men lärarna uppger i intervjuer att de har återkommande informella diskussioner om lämplig nivå och hur den ska upprätthållas. Det framgår även att lärarna och annan personal arbetar förebyggande och åtgärdande vad gäller hög ljudnivå och stök. Vid tillfällen då det inte är studiero säger läraren till och vid behov kan enstaka elever behöva lämna klassrummet men det är inte särskilt vanligt förekommande.

Granskningen visar att eleverna på skolan är medvetna om de ordningsregler som finns och det framstår som tydligt för eleverna vad som gäller på skolan och skolgården. Rektorn beskriver i intervju med Skolinspektionen rutinen för att ta hänsyn till elevernas åsikter när ordningsreglerna revideras. I den ingår att rektorn och eleverna varje år går igenom reglerna tillsammans på elevrådet. Eleverna uppfattar dock inte möjligheten att påverka utan menar att det är samma regler från år till år.

Arbetet för trygghet

Hietaniemi friskola arbetar för trygghet under hela skoldagen och på alla platser i skolan som klassrum, skolgård, matsal och korridorer. Arbetet bedrivs kontinuerligt och utan förekommen anledning. Skolenheten är liten och familjär och lärarna arbetar utifrån synsättet att alla elever är allas elever. En central del i skolenhetens främjande trygghetsarbete är äventyrspedagogiken. Personal ordnar som en del av äventyrspedagogiken aktiviteter för eleverna med lägerskolor, övernattningar och uppstarts dagar i början av terminen. På flera av aktiviteterna deltar alla eleverna tillsammans oavsett ålder och får på så sätt lära känna varandra över årskursgränserna. Lärarna berättar i intervjuer att de även har ett pedagogiskt läsårshjul som de följer med kamratstödjande verksamheter. Det skapar en trygghet på skolan och exempelvis kan eleverna i årskurs 9 på rasterna spela "landbandy" med elever så unga som årskurs 1.

Skolinspektionens granskning visar att det förebyggande arbete som görs gällande trygghet på skolan har sin grund i trivseregler som följer eleverna som en röd tråd från årskurs 1 till årskurs 9. Detta kallar de för HF-andan. Lärarna har tillsammans diskuterat trygghet för att skapa ett gemensamt synsätt som de kan följa. De bedriver förebyggande arbete genom att vara närvarande där eleverna är och se till att alla elever känner sig sedda. Exempelvis görs det genom att alla elever möts och hälsas av personal i ingången till skolbyggnaden när de kommer till skolan. Alla i personalen har som inställning att de reagerar vid behov och eleverna vet vem de ska vända sig till. Kontakten med eleverna blir tydlig i och med att lärarrummet under stora delar av dagen står öppet. Det finns överlag ett gemensamt förhållningssätt hos personalen när det kommer till arbetet med att skapa trygghet. Det framkommer däremot att rutinerna kring kränkingsanmälningar inte är så välkända hos personalen.

Kartläggningar av elevernas trygghet på Hietaniemi friskola utgår dels från en kommungemensam trivselenkät och dels Skolinspektionens enkät. Enkäterna visar en hög grad av upplevd trygghet på skolan. De kvantitativa enkätsvaren kompletteras med mer kvalitativ data om tryggheten som personal samlar in vid utvecklingssamtal och de så kallade elevsamtalen. På skolan finns en ambition att hålla elevsamtal en

gång per termin. Eleven får vid dessa samtal själv välja en vuxen att samtala med. Bland annat behandlas frågor om trygghet vid dessa elevsamtal.

Skolinspektionen har inte identifierat något utvecklingsområde inom bedömningsområdet.

Bedömning och betygsättning

Författningsstöd

1 kap. 9 §, 3 kap. 14 §, 10 kap. 20 a § skollagen

9 kap. 20 och 22 b §§ skolförordningen

Lgr22, 2.2 Kunskaper, 2.7 Bedömning och betyg

Skolinspektionen bedömer följande: Förutsättningar för att säkerställa likvärdigheten i omdömen och betyg ges i flera delar, men utvecklingsområden finns. Nedan följer Skolinspektionens motivering till bedömningen utifrån vad som framkommit vid intervjuer med rektorn och lärare samt inkommen dokumentation.

Diskussion, analys och kvalitetssäkring inför/av omdömen och betyg

På Hietaniemi friskola finns i viss utsträckning en struktur som möjliggör för lärarna att kvalitetssäkra sina omdömen samt utveckla sin bedömarkompetens. På skolan har det utvecklats en gemensam matris för terminsvisa omdömen med lämpliga och ändamålsenliga dokumentationsmöjligheter. Vårdnadshavare får ett mail med ifylld matris en gång på höstterminen och en gång på vårterminen i samband med utvecklingssamtal. I samband med att matrisen implementerades hade lärarkollegiet tillsammans med rektor gemensamma diskussioner om hur den ska användas. Matrisen har två funktioner. Dels har den funktionen att den möjliggör för lärarna att kvalitetssäkra sin bedömning, dels har den funktionen att eleverna och vårdnadshavarna får information om hur de ligger till. Lärarna och rektorn har tillgång till ifyllda matriser med omdömen.

På skolenheten har rektorn sett till att det genomförts olika kortare kompetensutvecklingsinsatser kopplade till betygsättning och bedömning. Rektorn uppger i intervju att han poängterat i lärargruppen vikten av tydlighet i hur bedömningarna går till. Kompetensutvecklingsinsatser har gjorts på den stående konferenstiden. Exempelvis har lärarna tillsammans tittat på, och haft diskussioner om, Skolverkets filmer om bedömning och betygsättning. Ett annat exempel är att obehöriga och behöriga lärare tillsammans diskuterat bedömningssituationer. För nya

och obehöriga lärare är även rektor med och stöttar i utformning av lämpliga bedömningssituationer.

Rektorns närhet till lärarkollegiet gör att han kan följa lärarnas arbete med bedömningsunderlag, bedömningar och betygssättning på nära håll. Rektorn är dessutom delaktig i processen med sambedömning av nationella prov. Den stora andelen obehöriga lärare stöttas av rektorn i bedömningar och utformning av bedömningssituationer. Rektorns aktiva roll i arbetet med bedömningar och betygssättning skapar en god förutsättning för honom till att följa upp lärarnas bedömningar och betygssättning. Rektorn redovisar i kvalitetsrapporten måluppfyllelse och resultat på nationella prov men gör ingen jämförelse eller kommer med förklaringar till eventuella avvikelser. Det saknas även jämförelse av betygssättning över tid, mellan elevgrupper och med andra skolor.

Det finns på skolenheten en struktur för att sambedöma nationella prov. Lärare sambedömer och rektor och specialpedagog är aktiva och involverade i processen. Vidare visar granskningen att lärarna använder sig av nationella kartläggningsmaterial, bedömningsstöd och nationella prov som ett sätt att kalibrera sina betyg. Bortsett från de nationella materialen saknar lärarna förutsättningar att kvalitetssäkra omdömen och betyg. Det finns inte heller någon möjlighet för lärarna att träffa lärare från andra skolenheter för att diskutera bedömningsfrågor. Lärarna uppger dock att de på egna initiativ ofta samverkar och stämmer av funderingar kring bedömning med varandra.

Identifierat utvecklingsområde

I syfte att ytterligare höja verksamhetens kvalitet inom området bedömer Skolinspektionen att ett utvecklingsarbete behöver inledas inom följande del:

- Rektorn behöver ta ett tydligare ansvar för att säkerställa likvärdigheten i lärarnas bedömning och betygssättning genom att ge lärarna förutsättningar att samverka med andra lärare i frågor gällande bedömning och betygssättning.

Motiveringen till utvecklingsområdet är att lärarna på skolenheten har flera olika strategier för att säkra kvaliteten på elevernas betyg och omdömen. Möjligheten till informella samtal inom lärarkollegiet framförs som en av dessa strategier. Rektorn behöver dock skapa forum för regelbunden kvalitetssäkring av bedömningar med kollegor inom skolenheten men även med kollegor från skolenheter i närheten.

Betygsättning är en komplex praktik och för att lärare ska kunna göra professionella bedömningar behöver lärare ges förutsättningar att kvalitetssäkra sin betygssättning på olika sätt och med hjälp av andra lärare, både inom och mellan skolor. Rektorn har en betydelsefull roll för att skapa dessa förutsättningar. Rektorn behöver se till att

lärare får tid och möjlighet att tillsammans med kollegor diskutera hur de allsidigt kan utvärdera elevernas kunskaper vid betygssättningen, hur de kan utforma ändamålsenliga bedömningssituationer och hur de kan bedöma olika elevprestationer. Ibland behöver huvudmannen bistå rektorn med att organisera arbetet mellan skolenheter, exempelvis om lärare saknar ämneskollegor inom skolenheten. Detta kan ske genom att skapa mötesplatser, såväl fysiska som digitala.

Skolinspektionen rekommenderar att rektorn ger lärare förutsättningar att samverka på ett ändamålsenligt sätt kring bedömningsfrågor i syfte att kalibrera sina bedömningar. Detta bör ske på ett strukturerat sätt med tydlig struktur för möten, innehåll samt dokumentation. Att ge förutsättningar handlar också om att säkerställa att möten genomförs med en regelbundenhet så att lärarna ges förutsättningar att på bästa sätt avhandla de olika frågor relaterade till bedömning som uppstår under loppet av ett läsår. De diskussioner och analyser som sker när lärare samverkar kring bedömningsfrågor bidrar till att lärare utvecklar sin bedömarförmåga och förtrogenhet med kunskapskraven och därmed främjar en likvärdig och rättvis bedömning av elevernas kunskaper. Eftersom så stor andel av undervisande personal på skolenheten saknar lärarlegitimation och saknar behörighet kan detta med fördel göras i samarbete med en annan eller flera andra skolenheter. Detta kan förslagsvis ske genom att skapa såväl fysiska som digitala forum.

Huvudmannens styrning och stöd

Författningsstöd

2 kap. 2, 8 a, 13, 18 och 34–35 §§, 4 kap. 7–8 §§ skollagen

3 kap. 1 och 4 §§, 5 kap. 1 § kommunallagen

Lgr 22, 2.8 Rektorns ansvar

Skolinspektionen bedömer följande: Huvudmannen styr och stödjer i flera delar skolenhetens arbete med att ge eleverna en god och likvärdig utbildning, men utvecklingsområden finns. Nedan följer Skolinspektionens motivering till bedömningen utifrån vad som framkommit vid intervjuer med rektorn, lärare, elevhälsa och representanter för huvudmannen samt inkommen dokumentation.

Huvudmannens arbete med att säkerställa goda förutsättningar och ge behovsanpassat stöd till rektorn

Granskningen visar att huvudmannen tillhandahåller ett behovsanpassat stöd till rektorn. I styrelsens årshjul finns det inplanerade medarbetarsamtal för rektorn en gång per läsår och genom regelbundna träffar som ordföranden och rektorn har

stöttar styrelsen i frågor om exempelvis arbetsmiljö. Utöver de återkommande mötena fungerar huvudmannen som ett bollplank till rektorn som kan höra av sig i olika frågor som rör verksamheten. Representanter från huvudmannen uppger i intervju att om rektorn ber om stöd är de behjälpliga. Exempelvis har de stöttat rektorn under läsåret vad gäller arbetsbelastningen. Detta dels genom att styrelsen är mer involverade i arbetet med att kontakta och rekrytera vikarier, dels genom att avlasta rektorn med en tydligare rollbeskrivning för försteläraren som stöttar rektorn i det pedagogiska utvecklingsarbetet.

Vidare visar granskningen att något omfattande arbete med kompetensutveckling för rektorn inte gjorts. Rektorn har relativt nyligen avslutat sin rektorsutbildning och behovet har därför inte funnits. Däremot har styrelsen stöttat i mindre insatser som kan betraktas som kompetensutveckling. Bland annat har rektorn fått stöttning i att lära sig och implementera det nya budgetverktyget som införts på skolenheten.

När det gäller huvudmannens ansvarstagande för att säkerställa kompetensförsörjningen av lärare framkommer det att skolan aktivt arbetar med att rekrytera legitimerade lärare samt elevhälsopersonal. Exempelvis utannonserar huvudmannen vakanta tjänster samt erbjuder redan anställd personal utbildning på arbetstid. Huvudmannen och rektorn menar dock att rekrytering är en utmaning. Vad gäller elevhälsan framgår av granskningen att det finns utvecklingsbehov. Styrelsen har visserligen sett till att specialpedagogisk kompetens finns på skolenheten genom att ha beviljat en pedagog att utbilda sig till specialpedagog med bibehållen lön och representanter från huvudmannen och representanter från elevhälsan uppger att personal från elevhälsan anlitas vid behov. Däremot saknar huvudmannen insyn i elevhälsans arbete på skolan och vilka förutsättningar de har att bedriva sitt arbete.

Huvudmannens självständiga arbete och ansvarsfördelning

Skolinspektionens granskning visar att ansvarsfördelningen mellan huvudmannen och rektorn delvis är otydlig men att det påbörjats ett utvecklingsarbete. Huvudmannens styrelse består av ordförande, vice ordförande, sekreterare och fem ledamöter. Styrelsen sammanträder varannan månad och då bjuds representant för personal och elevråd in. Stående punkter på styrelsemöten är exempelvis frågor om budget och elevernas måluppfyllelse. Förutom styrelsemötet sammanträder ordföranden en gång i månaden tillsammans med rektorn. Vid dessa möten diskuteras aktuella frågor som rör skolverksamheten exempelvis ekonomi, personal, elevprognoser och vilka eventuella resurser som behövs sättas in.

Gränsdragningen mellan vilka frågor som är huvudmannens ansvar och vilka frågor som är rektorns ansvar är något otydliga. I intervju med representanter för huvudmannen framgår att det finns ett behov av rollbeskrivningar. Det har därför på styrelsens initiativ påbörjats ett arbete för att förtydliga uppdelningen, ett arbete som kommit en bit på vägen. Styrelsen har som en del av detta arbete nyligen skapat arbetsgrupper med olika ansvarsområden för att skapa tydlighet i ansvarsområden. Det är exempelvis en arbetsmiljögrupp, en ekonomigrupp och en grupp för kvalitetsarbetet. Arbetsbeskrivning för rektorn försvåras av att han i praktiken även har en funktion som skolchef. Rektorns roll som ansvarig för pedagogiska frågor är tydligare men det är något mer otydligt hur dennes ansvar som skolchef ser ut.

Rollerna är tydliga när det gäller huvudmannens roll som oberoende aktör vid föräldrars och elevers klagomål på utbildningen samt vid kränkningsanmälningar. Huvudmannen har tydliga skriftliga rutiner för att ta emot och utreda sådana klagomål. Information om dessa finns på skolans hemsida. I intervjuer med representanter för huvudmannen framkommer att dessa rutiner för hur elever och vårdnadshavare ska kunna framföra kritik via en klagomålsblankett på skolans hemsida är kända. De har inte fått in något klagomål på flera år. Vidare visar granskningen att det finns rutiner för kränkingsanmälningar. Så fort rektorn informerats om att det skett en kränkning ska han föra vidare informationen till huvudmannen. Det har inte kommit in någon kränkingsanmälning det senaste läsåret.

All personal har inte kännedom om de rutiner som gäller för kränkingsanmälningar. Lärare uppger exempelvis att det saknas tydliga rutiner för hur kränkingsärenden ska hanteras och att de i första hand vänder sig direkt till rektorn för att antingen rapportera in kränkningar eller att fråga hur de ska göra för att hantera kränkingsärenden. Vidare uppger lärare att de inte känner till vad som händer efter att rektorn givits kännedom om inträffade kränkningar.

Huvudmannen har insyn i det kvalitetsarbete som görs på skolenheten men gör endast delvis självständiga bedömningar av verksamheten. Det framgår emellertid att huvudmannen påbörjat ett utvecklingsarbete där de mer självständigt ska bedriva ett eget kvalitetsarbete. Huvudmannen tar del av skolenhetens kvalitetsredovisning där rektorn tillsammans med lärarna redovisar elevernas kunskapsresultat och resultat gällande trygghet. Vid varje läsår har rektorn ett möte med styrelsen där han presenterar det kvalitetsarbete som har gjorts på skolenheten. Mötet med presentationen kompletteras av ett så kallat "husmöte" där styrelsen får ställa frågor och ge kommentarer angående kvalitetsarbetet. Huvudmannen bidrar även till

skolenhetens kvalitetsarbete med prioriterade utvecklingsområden, exempelvis är äventyrspedagogik ett sådant område.

I intervjuer med representanter för huvudmannen uppger de att ett arbete med att förbättra kvalitetsarbetet för skolenheten behövs men att det fortfarande är på idéstadiet. Förbättringsbehovet gäller dels det kvalitetsarbete som rektorn gör tillsammans med personal, dels huvudmannens kvalitetsarbete.

Identifierat utvecklingsområde

I syfte att ytterligare höja verksamhetens kvalitet inom området bedömer Skolinspektionen att ett utvecklingsarbete behöver inledas inom följande del:

- Huvudmannen behöver utveckla arbetet med att göra självständiga bedömningar av verksamheten och förtydliga ansvarsfördelning mellan huvudman och skolenhet.

Huvudmannen saknar i nuläget självständiga bedömningar av verksamheten och rollfördelningen mellan funktionerna som rektor och huvudman är otydlig. Ett utvecklingsarbete är dock påbörjat kring såväl huvudmannens egna kvalitetsarbete som ett tydliggörande av rollfördelningen.

Skolinspektionens erfarenheter från tematisk kvalitetsgranskning är att huvudmän med endast en skola ofta behöver vara särskilt uppmärksamma på sitt uppdrag att styra, så att distinktionen mellan rektorns och huvudmannens roller och ansvar blir tydlig. För i synnerhet en enskild, liten huvudman – där det kan vara samma personer som har ledande poster såväl på skolan som i styrelsen – är det viktigt att det finns en tydlighet i denna roll- och ansvarsfördelning.¹ Det är viktigt att det för alla parter är tydligt att huvudmannen har ansvar för att ge rektorn och skolan förutsättningar för att utbildningen ska kunna bedrivas med god kvalitet, medan rektorn har ansvar för kvalitet och resultat på själva skolenheten.

Skolinspektionen rekommenderar att huvudmannen utvecklar styrelsens självständiga analys av verksamheten. Skolinspektionen rekommenderar även att huvudmannen förtydligar rollerna så det är tydligt vilka ansvarsområden rektorn har och vilka ansvarsområden styrelsen har.

¹ Skolinspektionen (2015b) Tematisk kvalitetsgranskning Rapport 2015:01, *Huvudmannens styrning av grundskolan – ett uppdrag med eleven i fokus*.

På Skolinspektionens vägnar

Beslutet har fattats av undervisningsrådet Agnetha Burström.

I handläggningen av ärendet har även utredarna Anders Haglund, Robert Sondell och Johan Runemark Brydsten (föredragande) medverkat.

Bilaga 1: Underlag för bedömning

Vid granskningsbesöket inhämtas information om såväl styrkor som utvecklingsområden inom verksamheten. Värderingarna i detta beslut grundar sig på:

- Sex lektionsobservationer.
- Två gruppintervjuer med elever.
- Tre gruppintervjuer med lärare.
- En gruppintervju med skolans elevhälsa.
- En intervju med rektor.
- Dokumentstudier. De dokument som begärts in från huvudmannen och skolan samt den officiella statistik som finns att tillgå om den aktuella skolan.

Innan beslut har fattats har huvudmannen fått ta del av Skolinspektionens protokoll från besöket för faktakontroll.

Som underlag för bedömningarna har Skolinspektionens utredare använt sig av bedömningsunderlag, vilka är utformade i enlighet med forskning och beprövad erfarenhet. Bedömningsunderlagen beskriver de områden som utredarna ska granska vid besök på skolenheter. Bedömningsunderlagen är uppdelade i bedömningsområden. Respektive bedömningsområde är sedan nedbrutet till ett antal punkter. Dessa punkter beskriver mer i detalj vad som ska utredas, för att identifiera var skolans styrkor respektive förbättringsområden finns.

Bedömningsområden

Inom respektive område granskas följande delar:

Bedömningsområde 1: I vilken utsträckning leder rektorn lärarnas utveckling av undervisningen och verkar för elevernas lika rätt till en god utbildning oavsett könstillhörighet? Inom detta område granskas hur rektorn arbetar med uppföljning och analys, hur skolans arbete med jämställdhet bedrivs, samt hur rektorn leder och organiserar skolans arbete.

Bedömningsområde 2: I vilken utsträckning får eleverna en undervisning som främjar deras möjligheter att nå läroplanens mål avseende kunskaper och värden? I detta område granskas om undervisningen är målfokuserad, varierad och innehåller aktivt lärarstöd, om eleverna stimuleras och utmanas i undervisningen utifrån sina behov och förutsättningar samt om eleverna görs delaktiga i undervisningen och i sitt eget lärande.

Bedömningsområde 3: I vilken utsträckning präglas utbildningen av trygghet och studiero så att eleverna kan ägna sig åt skolarbete? I detta område granskas hur skolan arbetar för att skapa en lugn och trygg miljö där det råder studiero.

Bedömningsområde 4: I vilken utsträckning ges lärarna förutsättningar att säkerställa likvärdighet i omdömen och betyg? I detta område granskas hur skolan arbetar med diskussion, analys och kvalitetssäkring i arbetet med omdömen och betyg.

Bedömningsområde 5: I vilken utsträckning styr och stödjer huvudmannen skolenhetens arbete med att ge eleverna en god och likvärdig utbildning i en trygg miljö? I detta område granskas hur huvudmannen arbetar med att vara en självständig aktör i arbetet mot att nå de nationella målen.

Mer information om kvalitetsgranskningen finns på Skolinspektionens hemsida:
www.skolinspektionen.se

Bilaga 2: Bakgrundsuppgifter

Skolinspektionen besökte skolenheten den 26 februari till den 27 februari, samt genomförde en digital intervju den 5 mars. Besöket genomfördes av Johan Runemark Brydsten och Anders Haglund.

Hietaniemi friskola är en fristående grundskola i Övertorneå kommun. Läsåret 2023/24 har Skolenheten 60 elever i årskurserna 1 till 9, fördelade på fem klasser.

Skolledningen består av rektor. Huvudmannen Hietaniemi Friskoleförening (8976010887) har tillstånd att bedriva ovanstående utbildning enligt Skolinspektionens beslut den 17 februari 2000 (dnr 98:948).